

Елин Пелин

Огледалото на свети
Христофор

Още от млади години душата на свети Христофор се възпламеняваше за борба със злото. Неправдите го караха да се гневи, греховете и престъпленията огорчаваха сърцето му и го докарваха до възмущение. Твърд като камък, той отстояваше срещу изкушенията, силен като лъв и едър като дъб, той бе готов да смаже само с един удар гения на злото – дявола.

От заран до вечер той вървеше по пътища и по стъгди със стиснати юмруци и с поглед, запален от желание да не пропусне да мине неунищожено още в зародиша злото, което всяка заран се излупваше като хаплива змия из човешките страсти и носеше отрова.

В ония времена тоя млад човек, под чийто грамаден ръст трепереше земята, можеше да стои над закона, защото силата беше закон. И на св. Христофор не трепваше ръката, когато я вдигаше, за да поразии на място, като мълния, безчестния търговец на пазара, лъжеца, крадеца и даже просяка, който се преструваше на изкълчен, за да буди по-голямо милосърдие.

Душата му бе вечно изпълнена от негодувание от страшната потребност да души, да унищожавя, да къса в гнева си и да мачка в яда си всичко, което имаше дъха на неправда, на замисъл за неправда, на порок и престъпление. От това неговото прекрасно лице поляка-лека се изкриви и удължи, веждите му паднаха ниско, очите намаляха и се изпълниха с кръв, ноздрите му се разшириха, устата уголемиха.

Той изгуби подобие то божие и образът му заприлича на зъл кучешки образ.

Тогава децата, които св. Христофор смяташе за безгрешни, почнаха да бягат от него и да му дюдюкат, когато той минаваше по улиците, и кучетата, на които взе подобие то, почнаха бесовито да го лаят. Жените, към които силният младеж имаше преголяма слабост, защото не считаеше за грях ни плътската, ни духовната любов, и които тайно и явно въздишаха за него, почнаха да го избягват, да се боят от него и му дадоха презряното име Песоголавец, което ще каже човек с кучешка глава.

Свети Христофор, отчаян и ужасен, помисли, че побеждаваният толкова пъти от него дявол е поискал да си отмъсти и е пратил всички нечисти сили да го преобразят на куче, за да го лиши от единствената красота на живота – любовта на жените.

И още повече побесня младият защитник на правдата и истината. И като стисна страшни юмруци към най-силния си враг – дявола, – той поиска да го прокълне. Но за негов още по-голям ужас из зъбатите му уста излезе само кучешки вой.

Тогава песоглавецът отиде в близката гора, отскубна една суровица, окастри клоните ѝ, нарами я като тояга и напусна родния си град, за чието добро така неуморно се бе борил.

Той се мъчеше страшно. Той знаеше, че лицето е видимият образ на душата и че преображението му в куче не може да стане, ако душата му не се е преобразила в кучешка.

И нещастникът отиде далече на един голям остров в морето. През средата на тоя остров течеше буйна и мътна река, която не можеше да се премине нито по мост, нито с ладия. От едната страна на тая река растяха и зрееха прекрасни жита, от другата пасяха безбройни чарди добитък и обширните гори бяха пълни с лов. Но жителите от двете страни търпяха лишения, защото не можеха да минат страшната река и да разменят благата си.

Песоглавецът, за когото нямаше сила непреодолима, се намери съкрушен на брега на тая река. Той се посели край нея и всеки ден я прегазваше по два пъти, за да вземе хляб от едната страна и да насити с месо кучето, което го обладаваше, от другата. Мътните и силни води на реката го обливаха до пояса и се разбиваха о коравото му тяло на пяна като о скала.

Жителите от двете страни се трупаха и гледаха с уплаха тоя непознат човек с кучешка глава и силата му ги учудваше.

Срещу хляб и месо Песоглавецът почна да пренася хората през реката, като ги вземаше на плещите си по няколко изведнъж. Но неговата страст да унищожавя злите и порочните не бе го оставила. Той често спираше сред реката, сваляше от гърдите си тия, които тайнствената сила на правдата му посочваше като недостойни, и ги хвърляше в реката като гнили плодове. Вечерно време, когато всички се прибираха, той отиваше до дънера на някоя палма, падаше съкрушен на колене, под които камъните хрускаха и се обръщаха на прах, и искаше да се моли. Но молитвите му се носеха към звездното небе като кучешки вой и той питаше бога с окървавено сърце:

– Господи, исках душата ми да бъде чиста като правдата, която ти си дал. Защо направи лицето ми безобразно като злото, което те огорчава и гневи?

Един ден до брега на страшната река пристигна старец, странник, не от тия места. Той помоли Песоглавецът да го пренесе и рече:

– Добри човече, пренеси ме отвъд, защото ме гони дяволът. Нямам нито хляб, нито месо да ти се отплатя. Ще ти дам само това малко огледало. В него ти ще виждаш кучешкото си лице дотогава, докато не

извършиш най-великия подвиг, с който да угодиш на бога.

Песоголавецът пренесе стареца, взе малкото огледало и мина пак на другата страна, за да чака дявола, който преследваше странника. Той погледна по следите на тоя странник и го видя, че се губи между узрелите ниви на полето, с ореол на главата.

Тогава Песоголавецът разбра, че е пренесъл на плещите си самия Исус Христос, и го обзе страх, какъвто никога не бе изпитвал, и като целуваше малкото огледало, падна на колене и с такава сила заудря главата си в поклони о земята, че околните канари се събаряха и падаха със страшен шум в реката.

Оттогава свети Христофор потъна в дълбоко размишление. Ревността му да се бори със злото и да наказва недостойните се усили. Но като се гледаше в малкото огледало на Христа, той с ужас виждаше, че кучешкото му изражение добива по-голяма злост.

И го натисна скръб. Той помисли, че мисълта му е помрачена и че не може вече да различи злото от доброто. И укроти бунта на душата си, като стана снизходителен, като се мъчеше да не вижда пороците и да не ги различава толкова рязко от добродетелта.

Един ден при него дойде непознат човек, с грозно лице, с кървав поглед, плах и мрачен. Св. Христофор съгледа в него най-страшния престъпник на земята и каза в себе си:

– Да убия тоя човек, да отърва земята от страха, който носи, ето кое ще освети наново лицето ми.

И когато се готвеше да стовари на главата му страшната си ръка, непознатият каза с глас, пълен с нахалност и насмешка:

– Силний Песоголавецо, пренеси ме на другата страна, за да спася хората. Там изчезнаха всички пороци и добродетелите ще умрат, защото няма вече от какво да живеят.

Тия страшни думи спряха ръката на Песоголавеца. Той, без да бъде снизходителен, рече да бъде търпелив. Метна на гърба си отвратителния човек и го понесе, но когато нагази в реката, той усети на плещите си страшна тежест, като че това не бе човек, а торба с олово – и много по-тежко, защото коленете му почнаха да се подгъват.

Той бе уверен вече, че носи на плещите си натежал от грехове човек, и на няколко пъти помисли да го хвърли в реката, но не го стори.

С голяма мъка той го пренесе на срещния бряг и го тръшна на земята.

Човекът стана леко, даже не охна, стисна ръката на Песоголавеца с благодарност и тръгна.

Св. Христофор се върна бързо на другия бряг и треперещ от гняв, че не уби тоя злодеец, обърна се да го види.

И видя по пътя, гдето бе минал Христос – едрата, мрачна, рогата фигура на дявола леко да крачи между нивите.

– Господи – извика Песоглавецът, – сега лицето ми трябва да е станало по-грозно от кучешко!

И той, преизпълнен от страх, бързо извади огледалото и го изпречи пред очите си. Но сега в него Песоглавецът видя красотата на своето човешко лице, чистотата на погледа си. И първата мисъл, която блесна под неговото ясно чело, осветено от ореол, беше:

– Очистих се, защото направих добро на най-лошия.

КРАЙ

© Елин Пелин

Набиране: Георги Величков
Източник: Словото

Публикация:

Елин Пелин. „Събрани съчинения в шест тома“, Том трети; „Български писател“, С. 1977. Под редакцията на Тодор Боров, Кръстьо Генов и Пеньо Русев.

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/5416>]